

LIETUVOS RESPUBLIKOS TECHNOLOGIJŲ IR INOVACIJŲ ĮSTATYMO NR. XIII-1414 2, 6, 10, 11, 14, 18, 19, 21, 23, 25, 26 IR 27 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. XI-242 14, 18 ir 84 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SMULKIOJO IR VIDUTINIO VERSLO PLĖTROS ĮSTATYMO NR. VIII-935 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – ĮSTATYMŲ PROJEKTAI)

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymo Nr. XIII-1414 2, 6, 10, 11, 14, 18, 19, 21, 23, 25, 26 ir 27 straipsnių pakeitimo įstatymų projekto, Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 14, 18 ir 84 straipsnių pakeitimo įstatymų projekto ir Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo Nr. VIII-935 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymų projektai) rengimą paskatino tai, kad Lietuvos inovacijų ekosistema vis dar atsilieka nuo kitų panašios istorinės patirties, panašaus išsivystymo ir dydžio valstybių. Pagal kasmet sudaromą Europos Sąjungos (toliau – ES) inovacijų švieslentę Lietuva 2020 m. užėmė tik 19 vietą tarp visų ES valstybių narių. 2021 m. Lietuva švieslentėje vis dar priskiriama prie nuosaikių inovatorių, rezultatai taip pat išlieka žemiau ES vidurkio. Estija tuo tarpu priskiriama prie valstybių, kurios rodikliai gerėjo sparčiausiai. Lietuvos silpnybėmis įvardijamos palyginti kuklios viešosios investicijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę veiklą (toliau – MTEP) versle (16,4 proc. ES vidurkio), vidutinių ir aukštųjų technologijų eksportas (57,9 proc. ES vidurkio), žinioms imlių paslaugų eksportas, kuris siekia vos 4,4 proc. ES vidurkio¹. Pagal 2019 m. Pasaulio konkurencingumo reitingą Lietuva užėmė 42 vietą iš 141 valstybių pagal gebėjimą vystyti inovacijas. 2021 m. vienu didžiausiu iššūkiu išlieka investicijų į aukštą pridėtinę vertę kuriančius sektorius stoka, kurios būtinos siekiant padidinti darbo našumą ir paskatinti inovacijas. MTEP veiklos finansavimas Lietuvoje nepakankamas, netvarus ir nepastovus. Valstybės biudžeto lėšos, skiriamos MTEP, sudaro 0,3 % BVP, kai ES vidurkis daugiau nei dvigubai didesnis – 0,65 %. Pagal verslo finansinius išteklius, skiriamus MTEP, Lietuva net 4 kartus atsilieka nuo ES valstybių vidurkio (Lietuvoje šis rodiklis sudaro 0,32 % BVP, kai ES vidurkis – 1,21 % BVP). Pagal šį rodiklį Lietuva užima tik 24 vietą tarp 27 ES valstybių².

Nacionalinių ir tarptautinių institucijų, nagrinėjusių Lietuvos inovacijų ekosistemą, vertinimu fragmentuota inovacijų valdysena įvardijama viena iš pagrindinių kliūčių Lietuvai įgyvendinti proveržį inovacijų srityje³. Tarptautiniai ekspertai, verslo ir mokslo atstovai rekomenduoja optimizuoti šių

¹ Europos inovacijų diegimo rezultatų suvestinė, Europos Komisija, 2021 m. <https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/scoreboards_en>

² „Eurostat“ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gba_nabste/default/table/?lang=en> [žiūrėta 2021-09-14]

³ STRATA, Lietuvos inovacijų ekosistemos apžvalga, 2021 <<https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/inovaciju-politika/2020-inovaciju-bukles-apzvalga.pdf>>; European Commission, Specific Support for Lithuania „Fit for the Future“, 2017 <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/28a97b83-aca0-11e7-837e-01aa75ed71a1/language-en>>; OECD Reviews of Innovation Policy: Lithuania 2016 <<https://www.oecd.org/countries/lithuania/oecd-reviews-of-innovation-policy-lithuania-2016-9789264259089-en.htm>>; IMF, Selected Issues paper on Republic of Lithuania, June 15, 2017 <<https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2017/178/002.2017.issue-178-en.xml>>; VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, Lietuvos ekonomikos transformacija, 2020 <<https://www.investlithuania.com/wp-content/uploads/Lietuvos-ekonomikos-transformacija-2020.pdf>>.

institucijų (agentūrų) tinklą, sumažinti fragmentiškumą ir dubliavimą bei sustiprinti strateginius agentūrų gebėjimus⁴.

Lietuvoje inovacijų reforma ir su inovacijomis susijusių funkcijų konsolidavimas bei kompetencijų stiprinimas buvo pradėtas priimant Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymą (toliau – TI įstatymas) ir atliekant pakeitimus Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme (toliau – MS įstatymas). Įgyvendinant TI įstatymo 14 straipsnį Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2018 m. spalio 3 d. nutarimu Nr. 982 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymą“ įgaliojo Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūrą (toliau – MITA) atlikti minėtame įstatymo straipsnyje nurodytas Vyriausybės įgalios institucijos funkcijas. MITA yra biudžetinė įstaiga, kuriai taikomas Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymas ir šiame įstatyme nustatyti apribojimai (pvz., šio įstatymo 5 straipsnio 3 dalyje numatytas draudimas būti kitų juridinių asmenų dalyve). Be to, biudžetinės įstaigos darbuotojų darbo apmokėjimo sąlygas griežtai reglamentuoja Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas ir Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymas. Viešosios įstaigos, kurios savininkas yra valstybė, atveju darbo apmokėjimo reglamentavimas yra kur kas lankstesnis ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 26 d. nutarimu Nr. 598 „Dėl viešųjų įstaigų, kurių savininkė yra valstybė arba kai valstybė turi daugumą balsų visuotiniame dalininkų susirinkime, vadovų darbo apmokėjimo“ nustatomos tik vadovo darbo apmokėjimo sąlygos.

Taigi, atsižvelgiant į viešosios įstaigos kaip teisinės formos pažangumą ir galimybes lanksčiau įgyvendinti su technologijų ir inovacijų skatinimu susijusias funkcijas išlaikant valstybės vienvaldę kontrolę siekiama su technologijomis ir inovacijomis susijusias funkcijas pavesti įgyvendinti viešajai įstaigai. Manoma, kad lankstesnių darbo santykių, įskaitant darbo apmokėjimo sistemą, taikymas sudarys galimybės pritraukti aukštesnės kvalifikacijos specialistus, kurių patirtis ir žinios padės sėkmingai įgyvendinti valstybės technologijų ir inovacijų politiką. Taip bus atsižvelgta ir į tarptautinių ir nacionalinių ekspertų siūlymus stiprinti agentūros inovacijų kompetencijas.

2021 m. gegužės 5 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarime buvo pritarta Vienos inovacijų agentūros steigimo (inovacinės veiklos skatinimo funkcijų konsolidavimo) koncepcijai (toliau – Koncepcija⁵) ir pavesta Ekonomikos ir inovacijų ministerijai parengti Inovacijų agentūrai steigti reikalingų teisės aktų projektus bei pateikti juos Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Pagal Koncepciją planuojama, kad inovacijų agentūroje bus konsoliduotos su technologijų ir inovacijų politikos įgyvendinimu susijusios funkcijos, kurias šiuo metu vykdo MITA, VŠĮ „Versli Lietuva“ ir VŠĮ Lietuvos verslo paramos agentūra. Inovacijų agentūros funkcijas vykdytų viešosios įstaigos statusą turintis subjektas. Taigi įgyvendinant Koncepciją yra reikalingi ir inovacijų agentūros teisinės formos

⁴ Veiksmų programos uždavinių, skirtų moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir inovacijoms skatinti, įgyvendinimo pažangos vertinimo paslaugos – Galutinė vertinimo ataskaita, Finansų ministerija, „Visionary Analytics“, 2017 <<https://www.visionary.lt/wp-content/uploads/2017/06/FM-MTEPI-vertinimo-ataskaita-VIESINIMUI.pdf>>; European Commission, Specific Support for Lithuania „Fit for the Future“, 2017 <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/28a97b83-aca0-11e7-837e-01aa75ed71a1/language-en>>; OECD Reviews of Innovation Policy: Lithuania 2016 <<https://www.oecd.org/countries/lithuania/oecd-reviews-of-innovation-policy-lithuania-2016-9789264259089-en.htm>>; IMF, Selected Issues paper on Republic of Lithuania, June 15, 2017 <<https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2017/178/002.2017.issue-178-en.xml>>; VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, Lietuvos ekonomikos transformacija, 2020 <<https://www.investlithuania.com/wp-content/uploads/Lietuvos-ekonomikos-transformacija-2020.pdf>>.

⁵ <https://lr.lt/lt/posedziai/lietuvos-respublikos-vyriausybes-pasitarimas-164>.

įtvirtinimo TI įstatyme pakeitimai. Tikslus viešosios įstaigos pavadinimas bus nurodytas teikiant Įstatymų projektus derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai.

TI įstatymo projektu nustačius, kad valstybės technologijų ir inovacijų politiką įgyvendina viešoji įstaiga, MITA nebetenka įgaliojimų įgyvendinti valstybės technologijų ir inovacijų politikos. Planuojama, kad Vyriausybė valstybės mokslo ir studijų politiką formuojančios Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos siūlymu paves mokslo ir studijų politiką įgyvendinti MITA ar kitai pasirinktai Vyriausybės įgaliotai biudžetinei įstaigai. Todėl MS įstatymo projekte siūloma įtvirtinti blanketinę nuostatą nurodant, kad valstybės mokslo ir studijų politiką įgyvendina Vyriausybės įgaliota institucija bei įtvirtinti jos funkcijas ir viešojo administravimo įgaliojimus.

Planuojant, kad sukurta inovacijų agentūra apims VŠĮ „Versli Lietuva“, atitinkamai teikiamas Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo Nr. VIII-935 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – SVVP įstatymas), kuriuo siekiama suvienodinti teisinį reguliavimą su siūlomais TIĮ pakeitimais.

Įstatymų projektai taip pat parengti įgyvendinant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 129.1 papunkčio „Pritaikyti valstybės institucijų tinklą inovacijų reformai ir inovacijoms. Užtikrinsime proveržį inovacijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) srityje, baigsime inovacijų reformą, optimizuosime šį sektorių reguliuojančių valstybinių institucijų tinklą, tobulindami Ekonomikos ir inovacijų ministerijos veikimą. Įsteigsime vieningą Inovacijų agentūrą, kurioje bus sukoncentruotos inovacijų politikai aktualios funkcijos ir paramos priemonės“ nuostatas ir atitinkamus Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 5.1.2 darbo „Įsteigti inovacijų agentūrą, konsoliduojant inovacinės veiklos skatinimo funkcijas“ veiksmus“.

TI įstatyme taip pat tikslinamos nuostatos dėl Mokslo, technologijų ir inovacijų tarybos sudarymo, jos vykdomų funkcijų ir vykdomos veiklos reglamentavimo. Nuostatų tikslinimas aktualus siekiant padėti Vyriausybei koordinuoti strateginius, sisteminius ir tarpinstitucinius sprendimus, reikalingus sukurti veiksmingas ir efektyvias prielaidas mokslo, technologijų ir inovacijų politikai formuoti ir įgyvendinti. Numatoma, kad Taryba bus koordinuojanti, kuri padėtų Vyriausybei koordinuoti mokslo ir inovacijų politikų sinergiją, siekiant aukštos pridėtinės vertės ekonomikos plėtros, inovacijų proveržio šalyje, augimo inovatyvumo rodikliuose; veikti kaip moderatorius, kuomet būtų reikalinga suderinti ginčytinas ir (ar) konkuruojančias pozicijas; apibūdinti strateginius ir sisteminius sprendimus, prieš juos teikiant svarstyti ir priimti Vyriausybei ar kitam priimančiam subjektui.

TI įstatyme papildomos Valstybės technologijų ir inovacijų politiką formuojančios ministerijos funkcijos, įtraukiant nuostatas dėl inovatyvumo (kūrybingumo) horizontaliojo principo ir mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir inovacijų (sumaniosios specializacijos) prioritetų įgyvendinimo koordinavimo. Atsižvelgiant į tai, kad inovatyvumo (kūrybingumo) horizontalusis principas yra pamatinė nuostata, kuria vadovaujantis yra skatinamas inovacinės veiklos vykdymas, TI įstatymas papildytas nuostata dėl šio principo taikymo.

Įstatymų projektais siekiama šių tikslų:

1.1. Sudaryti prielaidas sukurti nuoseklią inovacinės veiklos skatinimo sistemą, užtikrinti efektyvią inovacijų ekosistemos plėtrą ir sudaryti sąlygas prioritetinių ekonomikos sektorių proveržiui tarptautiniu mastu.

1.2. Stiprinti valstybės technologijų ir inovacijų kompetencijas sudarant galimybes su technologijomis ir inovacijomis susijusias funkcijas konsoliduoti viešojoje įstaigoje, kurios savininkė yra valstybė. Tokiu būdu bus sudarytos teisinės galimybės išlaikyti valstybės vienvaldę kontrolę, tačiau naudotis pažangesnės juridinio asmens teisinės formos privalumais.

1.3. Sudaryti teisinę galimybę padėti Vyriausybei koordinuoti strateginius, sisteminius ir tarpinstitucinius sprendimus, reikalingus sukurti veiksmingas ir efektyvias prielaidas mokslo, technologijų ir inovacijų politikai formuoti ir įgyvendinti.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų iniciatorė – Ekonomikos ir inovacijų ministerija.

Įstatymo projektą parengė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Inovacijų ir pramonės departamento (direktorius – Ričardas Valančiauskas, tel. 8 658 88472, el. p. ricardas.valanciauskas@eimin.lt), Inovacijų politikos skyriaus (vedėjas – Edvinas Griksas, tel. +370 659 43059, edvinas.griksas@eimin.lt), vyr. specialistė – Olga Lingaitienė, tel. +370 659 20975, olga.lingaitiene@eimin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Vykdant inovacijų struktūrinę reformą, pertvarkyta mokslo, technologijų ir inovacijų sričių institucinė sąranga, 2018 metais Seimas priėmė Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymą ir Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo pakeitimus, kuriais įtvirtinta technologijų ir inovacijų sistemos sandara. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija tapo atsakinga už technologijų ir inovacijų politikos formavimą, o vadovaujantis TI įstatymo 13 straipsniu valstybės technologijų ir inovacijų politiką pagal įstatymuose bei kituose teisės aktuose nustatytą kompetenciją įgyvendina TI įstatymo 14 str. nurodyta Vyriausybės įgaliota institucija, kitos Vyriausybės, valstybės technologijų ir inovacijų politiką formuojančios ministerijos ministro įgaliotos institucijos arba įstaigos, mokslo ir studijų institucijos (pagal kompetenciją VŠĮ „Versli Lietuva“, VŠĮ „Lietuvos verslo paramos agentūra“ ir MITA). Įgyvendinant TI įstatymo 14 straipsnį Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2018 m. spalio 3 d. nutarimu Nr. 982 įgaliojo MITA atlikti minėtame straipsnyje nurodytas Vyriausybės įgaliotos institucijos funkcijas. TI įstatymo 14 str. 1 d. numatyta, kad Vyriausybės įgaliota institucija yra biudžetinė įstaiga. TI įstatymo 26 str. numatyta, kad Vyriausybės įgaliota institucija gali būti pertvarkoma į viešąją įstaigą. Tačiau pagal dabar galiojantį reguliavimą nėra galimybės pavesti viešajai įstaigai vykdyti TI įstatymo 14 str. 2 d. numatytas funkcijas.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Inovacijas ir technologijas skatinančių funkcijų apjungimas vienoje įstaigoje yra vienas iš dviejų inovacijų reformos žingsnių (toliau – Inovacijų reforma). Inovacijų skatinimo fondo įkūrimas – jau įgyvendintas 2020 m. birželio 26 d. Seimui priėmus Lietuvos Respublikos inovacijų skatinimo fondo įstatymą Nr. XIII-3167. Todėl siekiant sėkmingai įgyvendinti Inovacijų reformą, yra būtinas ir kitas žingsnis – inovacinės veiklos skatinimo funkcijų konsolidavimas. Šiuo metu esanti inovacinės veiklos skatinimo funkcijų fragmentacija turi neigiamą poveikį visai verslo aplinkai, nes sukuriama barjerai tarpinstituciniam bendradarbiavimui ir veiklų koordinavimui, kas lemia išteklių švaistymą juos perskirstant. Pagal Konceptiją planuojama, sukurti viešąją įstaigą, inovacijų agentūrą, konsoliduojant trijų agentūrų VŠĮ „Versli Lietuva“ (toliau – Versli Lietuva), VŠĮ „Lietuvos verslo paramos agentūra“ (toliau – LVPA) ir Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros (toliau – MITA) vykdomas su technologijų ir inovacinės veiklos skatinimu susijusias funkcijas. Taigi siekiant sukurti Lietuvos technologijų ir inovacijų „vieną langelį“ ir taip sumažinti inovatyvių produktų naudojimo kaštus yra reikalingas institucijos, kuri įgyvendina su technologijų ir inovacijų politikos įgyvendinimu susijusias funkcijas, naujos teisinės formos įtvirtinimas įstatymo lygmenyje.

Dėl TI įstatymo projekto

4.1. TI įstatymo 2 straipsnyje siūloma patikslinti sąvokas „inovacija“ ir „inovacinė veikla“, atsižvelgiant į atnaujintus Oslo vadove pateikiamus apibrėžimus, kartu siekiant išplėsti subjektų ir sričių, kuriose gali būti diegiamos / naudojamos inovacijos, apimtį.

4.2. TI įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje siūloma apibrėžti inovatyvumo (kūrybingumo) horizontalųjį principą. Horizontaliuoju inovatyvumo (kūrybingumo) principu siekiama, kad MTEPI taptų integralia visų valstybės valdymo sričių politikos dalimi bei atsirastų galimybės skatinti verslą investuoti į MTEP veiklas.

4.3. TI įstatymo 10 straipsnyje siūloma nustatyti, kad Mokslo, technologijų ir inovacijų tarybą sudaro Vyriausybė. Taryba padės Vyriausybei koordinuoti strateginių, sisteminių ir tarpinstitucinių sprendimų, reikalingų sukurti veiksmingas ir efektyvias prielaidas inovacijoms kurti ir diegti, formavimą ir įgyvendinimą. TI įstatymo 10 straipsnio 2 dalyje siūloma tikslinti Tarybos funkcijas, kurios suteiks galimybę dalyvauti nustatant mokslo, technologijų ir inovacijų sričių plėtros kryptis, prioritetus, tikslus, koordinuoti nuoseklų mokslo, technologijų ir inovacijų politikos formavimą ir įgyvendinimą, užtikrinti sinergiją tarp šių politikos sričių, koordinuoti mokslo, technologijų ir inovacijų politikos integralumą su horizontaliais, tarpsektoriniais klausimais; skatinti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir inovacijų (sumaniosios specializacijos) prioritetų įgyvendinimą bei vykdyti jų pažangos stebėseną. TI įstatymo 10 straipsnio 3 dalyje tikslinama, kad konkrečių tikslų pasiekimui Taryba galės sudaryti darbo grupes bei pasitelkti socialinius, ekonominius partnerius, ekspertus. Tokia nuostata leis veiksmingai ir efektyviai organizuoti Tarybos veiklą.

4.4. Siekiant horizontalios MTI viešojo reguliavimo srities koordinavimo ir strateginio valdymo, siūloma TI įstatymo 11 straipsnio 2 dalį papildyti 5 punktu, kuris leis Valstybės technologijų ir inovacijų politiką formuojančios ministerijos funkcijas technologijų ir inovacijų srityse praplėsti nustatyto inovatyvumo (kūrybingumo) horizontaliojo principo įgyvendinimo koordinavimu. Taip pat TI įstatymo 11 straipsnio 2 dalį siūloma papildyti 6 punktu, kuris praplėstų Valstybės technologijų ir inovacijų politiką formuojančios ministerijos funkcijas mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir inovacijų (sumaniosios specializacijos) prioritetų įgyvendinimo koordinavimu. Nuo 2021 m. pagrindinė institucija, atsakinga už Sumaniosios specializacijos koncepcijos rengimą, įgyvendinimą, stebėsenos procesų koordinavimą bei efektyvų visos Sumaniosios specializacijos sistemos veikimą yra Ekonomikos ir inovacijų ministerija. 2021 m. kovo 10 d. patvirtintame LRV nuostatų įgyvendinimo plane, įtvirtinta nuostata dėl Sumanios specializacijos koncepcijos ir sumanios specializacijos prioritetų, jų koordinavimo modelio ir įgyvendinimo stebėsenos sistemos nustatymo. Planuojama, kad 2021 m. IV ketv. LRV nutarimu „Dėl Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir inovacijų raidos (sumaniosios specializacijos) prioritetų įgyvendinimo koncepcijos patvirtinimo“ bus patvirtinta atsakinga institucija už 2021–2027 m. Sumaniosios specializacijos koncepcijos valdymą.

4.5. TI įstatymo 14 straipsnio 1 dalyje siūloma numatyti, kad valstybės technologijų ir inovacijų politiką įgyvendina Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija yra viešoji įstaiga, kurios savininkė yra valstybė. Tokiu būdu bus sudarytos teisinės galimybės technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinti viešajai įstaigai bei išlaikyti valstybės vienvaldę kontrolę. Viešoji įstaiga turėdama galimybes lanksčiau įgyvendinti su technologijų ir inovacijų skatinimu susijusias funkcijas galės ne tik prisitraukti technologijų ir inovacijų srities profesionalus, bet ir galės reaguoti į nuolat inovuojančios aplinkos pokyčius. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punktu viešosioms įstaigoms, kurių savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, viešojo administravimo įgaliojimai gali būti suteikti tik įstatymais, tiesiogiai taikomu Europos Sąjungos teisės aktu, ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautine sutartimi, kai tame teisės akte nurodomas konkretus veikiantis ar numatomas steigti viešojo administravimo subjektas ir nustatomas baigtinis konkrečių tokiame subjektui suteikiamų viešojo administravimo įgaliojimų sąrašas. Tį įstatyme siūloma numatyti sąrašą, atsižvelgiant į inovacinės veiklos skatinimo pobūdį, specifiką ir galimų įgyvendinti priemonių įvairovę. Vyriausybės įgaliojimai institucijai planuojama pavesti administruoti įvairias eksperimentinės

plėtos ir inovacinės veiklos skatinimo programas, kurių šiame etape nėra galimybių detalizuoti ir konkretizuoti.

Taip pat siūloma papildyti 14 straipsnio 2 dalį nauju 12 punktu numatant įstatymo lygmenyje funkciją – įgyvendinti ir koordinuoti projektus bei valstybės technologijų ir inovacijų politiką formuojančios ministerijos patvirtintas priemones, susijusias su užsienio startuolių pritraukimu į Lietuvą. Šiuo metu kai kurie įgaliojimai šioje srityje Versli Lietuva suteikti Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2016 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. 4-770 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 45-1 straipsnio įgyvendinimo, tačiau planuojama, kad nauja agentūra vykdys ir kitas su užsienio startuolių pritraukimu į Lietuvą susijusias funkcijas.

4.6. Kadangi yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija yra viešoji įstaiga, vadovaujantis Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo Nr. I-430 5 straipsniu jos finansavimas iš valstybės biudžeto lėšų turi būti numatytas įstatyme. Todėl TI įstatymo 14 straipsnio 5 dalyje siūloma įtvirtinti, kad valstybės technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinančios institucijos veikla atliekant įstatymuose jai nustatytas funkcijas finansuojama iš viešosios įstaigos savininkei – Ekonomikos ir inovacijų ministerijai – skirtų valstybės biudžeto asignavimų ir (ar) kitų lėšų.

4.7. TI įstatymo 26 straipsnyje teikiamas siūlymas dėl šio įstatymo įsigaliojimo nuo 2022 m. sausio 1 d., išskyrus šio straipsnio 2 dalies įsigaliojimą, dėl šio įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų priėmimo iki 2021 m. gruodžio 31 d.

Dėl MS įstatymo projekto

4.8. MS įstatymo projekto 14 straipsnyje siūloma, kad valstybės mokslo ir studijų politiką pagal šiame ir kituose įstatymuose bei kituose teisės aktuose nustatytą kompetenciją įgyvendintų 18 straipsnyje nurodyta Vyriausybės įgaliota institucija. Taip siekiama sudaryti teisinės galimybes valstybės mokslo ir studijų politiką formuojančioms institucijomis pavesti mokslo ir studijų politiką įgyvendinti pasirinktai Vyriausybės įgaliotai biudžetinei įstaigai.

4.9. MS įstatymo projekto 14 straipsnyje siūloma nustatyti Vyriausybės įgalios institucijos teisinę formą (biudžetinė įstaiga) ir įtvirtinti pagrindines jos funkcijas ir viešojo administravimo įgaliojimus. Vyriausybės įgaliota institucija įgyvendintų mokslo ir studijų politiką mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos srityje. Šiame straipsnyje, taip pat siūloma nustatyti Vyriausybės įgaliota institucija teisę gauti iš valstybės ir savivaldybės institucijų bei įstaigų ir organizacijų, valstybės registru, kitų asmenų informaciją, būtiną nustatytoms funkcijoms atlikti bei galimybę būti tarptautinių ne pelno siekiančių organizacijų nare.

4.10. MS įstatymo projekte taip pat siūloma atlikti techninius pakeitimus ir atnaujinti ekonomikos ir inovacijų ministro ir švietimo, mokslo ir sporto ministro pavadinimus.

Dėl SVVP įstatymo projekto

4.11. SVVP įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad Versli Lietuva teikia tam tikras administracines paslaugas smulkiąjam ir vidutiniam verslui. Šias funkcijas vykdys naujai įkurta inovacijų agentūra.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių nenumatoma. Įstatymų projektais siekiama sudaryti teisinės galimybes technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinti viešojoje įstaigoje, o ne biudžetinėje įstaigoje. Manoma, kad lankstesnis viešosios įstaigos valdymo modelis sudarys galimybės pritraukti aukštesnės kvalifikacijos specialistus, kurių patirtis ir žinios padės sėkmingai įgyvendinti valstybės technologijų ir inovacijų politiką ir taip sustiprinti valstybės technologijų ir inovacijų kompetencijas.

Siekiant įvertinti Inovacijų reformos makroekonominę naudą pasitelkiant QUEST III makroekonominės simuliacijos modelį buvo modeliuojami trys scenarijai: pesimistinis, labiausiai

tikėtinas ir optimistinis. Inovacijų reformos galimų rezultatų poveikis ekonomikai buvo vertinamas trimis aspektais: (a) MTEP veiklos efektyvumo didėjimas, (b) rizikos premijos nematerialiam turtui mažėjimas, (c) egzogeniniai patekimo į tarpinius produktus gaminantį sektorių kaštų mažėjimas.

(a) MTEP veiklos efektyvumas parodo, kaip efektyviai MTEP išlaidos panaudojamos naujoms žinioms ir produktams kurti. Inovacijų reformos rezultate Lietuvos MTEP efektyvumas turėtų sparčiau augti ir priartėti prie ES vidurkio. Pagal pesimistinį scenarijų turėtų būti pasiekta 50 proc. ES vidurkio, pagal labiausiai tikėtiną – 75 proc. ES vidurkio, pagal optimistinį – 100 proc. ES vidurkio. Preliminarūs modeliavimo rezultatai rodo teigiamą poveikį BVP augimo tempams (proc. nuo pagrindinio BVP raidos scenarijaus). Labiausiai tikėtino scenarijaus atveju inovacijų reformos rezultate padidėjęs MTEP efektyvumas turėtų lemti 0,22 proc. papildomą BVP augimą iki 2030 m. ir 0,34 proc. spartesnį BVP augimą iki 2040 m. Taip pat nustatytas ženklus poveikis ir kitiems makroekonominiais šalies rodikliams. Vienas didžiausių MTEP efektyvumo didėjimo efektų būtų matomas patentų skaičiaus augimas.

(b) Sukurtas „vienas langelis“ turėtų sumažinti inovatyvių produktų naudojimo kaštus ir taip padidinti jų paklausą. Iš esmės, nematerialaus kapitalo kaštų sumažinimas skatina naujas įmones ateiti į rinką, naujų produktų įvedimą. Šiuo aspektu modeliuojant Inovacijų reformos poveikį Lietuvos ekonomikai nustatyta, kad poveikis BVP (proc. nuo pagrindinio BVP raidos scenarijaus) yra vienodas visų trijų scenarijų atveju ir pasiekia maksimalų poveikį 2039 m., kuris yra 0,21 proc. BVP. Taip pat nustatytas nuolatinis teigiamas poveikis daugumai kitų makroekonominių rodiklių.

(c) Įvykdžius Inovacijų reformą MTEP ištekliai greičiau ir lengviau bus paverčiami inovatyviais produktais, todėl sumažės išteklių paieškos kaštai, administracinė našta tarpinių produktų gamintojams. Dėl žemėjančių įėjimo į rinką kaštų mažėja naujiems tarpinių produktų gamintojams reikalingas pelningumas ir todėl naujoms įmonėms tampa lengviau įeiti į rinką. Poveikis Lietuvos BVP per šį kanalą yra nedidelis: iki 2040 m. BVP būtų 0,006 proc. didesnis. Tačiau daug didesnis efektas pastebimas užimtumui MTEP veiklose. Labiausiai tikėtino scenarijaus atveju jis būtų 0,178 proc. didesnis iki 2040 m.

Apibendrinant, Inovacijų reformos poveikis ekonomikai rodo teigiamą reformos naudą, o labiausiai ji turėtų būti jaučiama dėl didėjančio MTEP veiklų efektyvumo. Vertinant visais trimis aspektais pastebėta, kad bendras efektas stiprėja vidutiniu ir ilguoju laikotarpiuose ir gali žymiai paspartinti BVP augimą. Modeliavimo rezultatai rodo, kad veikiant visiems trimis aspektams kartu, BVP augimas būtų 0,35 proc. didesnis 2030 m. ir 0,55 proc. – 2040 m. labiausiai tikėtino scenarijaus atveju. Didėjantis poveikis numatomas ir kitiems makroekonominiais rodikliams. Stipriausias inovacijų reformos poveikis numatomas patentų skaičiaus rodikliui, kuris iki 2040 m. turėtų padidėti apie 14 proc. labiausiai tikėtino scenarijaus atveju.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti Įstatymų projektai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimti Įstatymų projektai turės teigiamą įtaką verslo sąlygoms ir jo plėtrai. Įstatymų projektais siekiama pradėti inovacinės veiklos skatinimo funkcijų konsolidavimą, kurio galutinis tikslas užtikrinti, kad valstybės inovacijų ekosistema skatintų Lietuvos įmonių technologinį atsinaujinimą ir persiorientavimą į inovatyvių poreikių ir paslaugų gamybą ir eksportą. Verslas, matydamas aiškią ir kryptingą valstybės inovacijų skatinimo politiką, priklausomai nuo savo išsivystymo lygio galės turėti pamatuotų lūkesčių dėl valstybės paramos ir sėkmingai planuoti savo plėtrą, paremtą inovacijomis ir nuosavomis investicijomis į inovacinę veiklą. Taip tikimasi paskatinti verslo investicijas inovacinei

veiklai įmonių apyvartoje, kurios Lietuvoje vis dar išlieka mažos. 2018 m. inovacijas diegusių įmonių apyvartoje jos sudarė tik 2,6 proc.⁶.

Sukūrus inovacijoms palankų mokslo ir verslo bendradarbiavimą skatinantį klimata, bus galima konkuruoti pasauliniu mastu. Todėl tikimasi pritraukti daugiau inovatyvių įmonių iš užsienio arba paskatinti jau Lietuvoje įsikūrusių įmonių plėtrą.

Svarbu pažymėti, kad funkcijų, pradėtų vykdyti iki šio įstatymo įsigaliojimo, ir kitų sutartinių įsipareigojimų vykdymą perims inovacijų agentūra, tačiau iš sutarčių kylančios teisės ir pareigos keičiamos nebus.

Numatoma, kad ir toliau konkursines technologijų programas įgyvendinti bus pavesta Inovacijų agentūrai, atsižvelgiant į tai, kad pagal tokias programas konkurso būdu atrinkti ūkio subjektai arba ūkio subjektai kartu su valstybės mokslo ir studijų institucijomis vykdo eksperimentinės plėtros priemonės, kurių rezultatai yra naujos technologinės žinios arba nauja technologijų infrastruktūra, arba nauji produktai, paruošti diegti į rinką. Tam, kad būtų užtikrintas sklandus šiuo metu vykdomų konkursinių technologijų programų perdavimas, planuojama iki 2021 m. gruodžio 31 d. priimti reikalingus poįstatyminius teisės aktus.

8. Ar Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektų nuostatos, susijusios su technologijų ir inovacijų skatinimo priemonėmis, neprieštarauja atitinkamoms Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo nuostatomis. Siūlomu teisiniu reglamentavimu neplanuojama rengti ar tvirtinti atskirų planavimo dokumentų, kurie neatitiktų Strateginio valdymo įstatymo apibrėžiamų planavimo dokumentų tipų.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Įstatymų projektais siūlomus pakeitimus įtraukti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių įstatymų nereikės.

10. Ar Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.

Įstatymų projektuose nepateikiama sąvokų ir nėra sąvokas įvardijančių terminų, todėl Įstatymų projektai nevertintini Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu Įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymo projektui įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija turės iki 2022 m. kovo 31 d. pakeisti:

12.1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. spalio 3 d. nutarimą Nr. 982 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymą“;

⁶ STRATA, Lietuvos inovacijų ekosistemos apžvalga, 2021.

12.2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 1 d. nutarimą Nr. 149 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo įgyvendinimo“;

12.3. 2018 m. rugsėjo 4 d. Vyriausybės nutarimą Nr. 867 „Dėl 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų administravimo Lietuvoje“;

12.4. 2014 m. birželio 4 d. nutarimą Vyriausybės Nr. 528 „Dėl atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą ir rengiantis įgyvendinti 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programą“.

12.5. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2021 m. liepos 30 d. įsakymą Nr. 4-846 „Dėl Viešosios įstaigos Lietuvos verslo paramos agentūros įstatų patvirtinimo“;

12.6. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2021 m. kovo 23 įsakymą Nr. 4-217 „Dėl Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro valdymo sričių 2021–2023 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“;

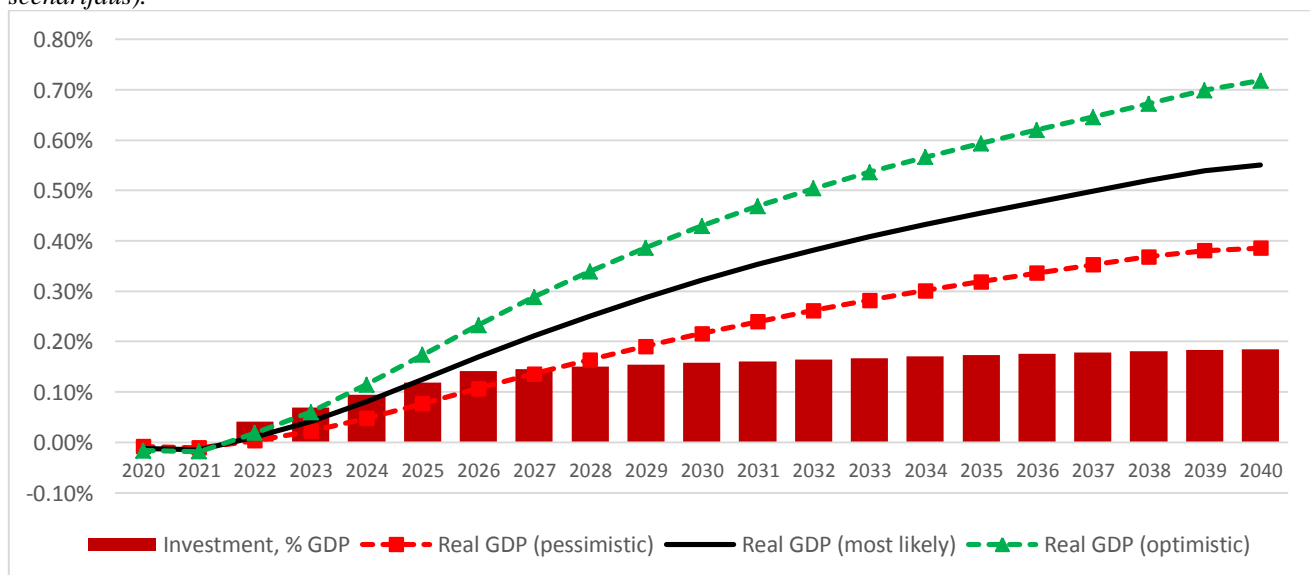
12.7. Lietuvos Respublikos ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. balandžio 20 d. įsakymą Nr. 4-305/V-546 "Dėl Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros nuostatų patvirtinimo“;

12.8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. balandžio 15 d. nutarimas Nr. 343 „Dėl mokslo, technologijų ir inovacijų tarybos sudarymo ir darbo reglamento patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Vertinti vien teisinės formos ir pavadinimo ekonominio naudingumo netikslinga, nes tai tik vienas Inovacijų reformos etapų. Tačiau vertinant visos Inovacijų reformos įtaką valstybės biudžetui ir Lietuvos ekonomikai apskritai, matomas ženklūs teigiami pokyčiai. Lyginant planuojamas Inovacijų reformos įgyvendinimui išlaidas (proc. BVP) ir būsimą suminę ekonominę naudą pastebimas didelis teigiamas inovacijų reformos Lietuvoje galimas rezultatas, o svarbiausiu poveikio kanalu yra MTEP sektoriaus efektyvumo didėjimas. Didėjant šalies MTEP sektoriaus efektyvumui spartėja žinių transformacijos į naujus MTEP produktus greitis; didesnis efektyvumas lemia patentų skaičiaus augimą, o tai savo ruožtu spartina ir šalies BVP augimą.

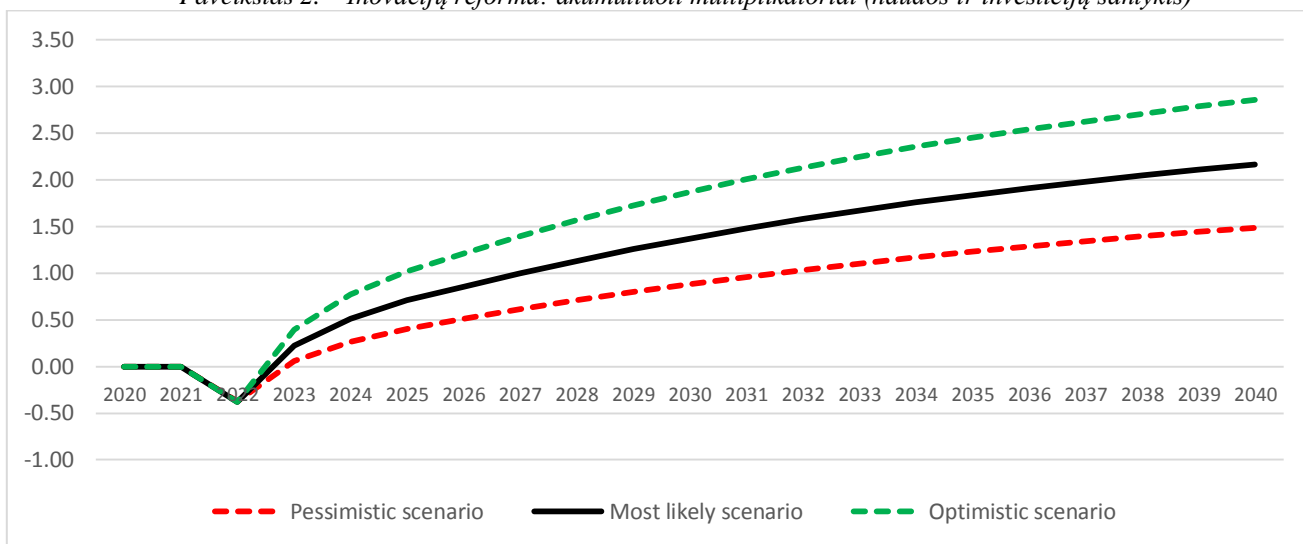
Paveikslas 1. – Inovacijų reformos išlaidos (% BVP) ir modeliuojamas jos poveikis šalies BVP (% skirtumas nuo bazinio scenarijaus).

Šaltinis: QUEST III simulations, 2020.

Inovacijų reformos planuojamų išlaidų ir gaunamos ekonominės naudos santykis 2022 – 2040 m. laikotarpiu pateiktas 2 paveiksle. Laikotarpio pradžioje pastebimas neigiamas efektas, nes bus patiriamos išlaidos, kurios didelio efekto ekonomikai dar nespės sukelti dėl laiko atotrūkio tarp investicijų ir jų poveikio BVP. Tačiau laikui bėgant ekonominė Inovacijų reformos nauda bus vis labiau akivaizdi ir vis didesnė, todėl naudos ir sąnaudų santykis vis labiau didės. Labiausiai tikėtino scenarijaus atveju 2030 m. jis bus 1,37, o 2040 m. padidės iki 2,17.

Paveikslas 2. – Inovacijų reforma: akumuliuoti multiplikatoriai (naudos ir investicijų santykis)

Šaltinis: QUEST III simulations, 2020.

Dalis agentūrų funkcijų konsolidavimo išlaidų (iki 5 mln. Eurų), skirtų žmogiškųjų išteklių (iki 500 tūkst. Eur), infrastruktūros sukūrimo / įrengimo (iki 4 mln. Eur), tinklaveikos ir kitiems sprendimams (iki 500 tūkst. Eur) bus padengtos iš Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ įgyvendinimui skirtų Europos Komisijos „Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės“ lėšų.

Inovacijų agentūros steigimui reikalingos valstybės biudžeto lėšos yra suplanuotos 2022-2024 m. Ekonomikos konkurencingumo didinimo programos tęstinėje priemonėje 05-001-01-04-07 „Sukurti nuoseklią inovacinės veiklos skatinimo sistemą“:

Priemonės kodas	Tarpinstitucinio veiklos plano kodas	Išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnio kodas	Viešųjų pirkimų kodas	Priemonės pavadinimas ir išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnio kodo pavadinimas	2022 m. asignavimai (tūkst. Eur.)	2023 m. asignavimai (tūkst. Eur.)	2024 m. asignavimai (tūkst. Eur.)
05-001-01-04-07 (TP)				Sukurti nuoseklią inovacinės veiklos skatinimo sistemą	1603,0	5226,0	5226,0

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus buvo konsultuotasi su Lietuvos Respublikos Vyriausybės Kanceliarija, Lietuvos Respublikos finansų ministerija, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas ir sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis: „įstaiga“, „technologijos“, „inovacijos“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.